

บทความเกี่ยวกับการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม
การรักษาวินัย และจรรยาบรรณวิชาชีพให้แก่ข้าราชการครู
และบุคลากรทางการศึกษา

ตามโครงการ เสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และการรักษาวินัย
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖

กลุ่มกฎหมายและคดี

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต ๒
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖
ครั้งที่ ๑ (ประจำเดือนตุลาคม)

วิสัยทัศน์

“องค์กรคุณภาพ ในศตวรรษที่ ๒๑ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จฯ ไปในพิธีสวนสนามถวายสัตย์ปฏิญาณ
ของทหาร-ตำรวจ เนื่องในพระราชพิธีบรมราชาภิเษก พุทธศักราช ๒๕๖๒

พระราชทานพระราชดำรัส

เมื่อวันที่ ๑๘ มกราคม ๒๕๖๓ ความว่า

“ประเทศชาติจะเป็นปึกแผ่นมั่นคงได้ ก็ด้วยคนไทยทุกหมู่เหล่า
พร้อมเพรียงกันปฏิบัติหน้าที่ของตน”

อุทธรณ์คดีปกครอง

ตอนที่ ๑ ประกาศรับสมัคร “อาจารย์” ไม่ตรงตามความต้องการของคณะ

(บทความเผยแพร่ในวารสารกรมบัญชีกลาง)

โดย นายนิรญา อินทร

พนักงานคดีปกครองชำนาญการ

กลุ่มเผยแพร่ข้อมูลทางวิชาการและวารสาร

สำนักวิจัยและวิชาการ สำนักงานศาลปกครอง

เปิดปมคดี กรณีมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐแห่งหนึ่งได้ออกประกาศรับสมัครคัดเลือกบุคคลเข้าปฏิบัติงานเป็นพนักงานมหาวิทยาลัย ในตำแหน่งอาจารย์ คณะกรรมการคัดเลือกได้รายงานผลการคัดเลือกต่ออธิการบดีมหาวิทยาลัยว่าผู้สมัครเข้ารับการคัดเลือกรายหนึ่งเป็นผู้ได้รับการคัดเลือก แต่ต่อมาคณะกรรมการประจำคณะวิทยาศาสตร์กลับมีมติไม่เห็นชอบการสรรหาและคัดเลือกบุคคลในตำแหน่งดังกล่าว เนื่องจากไม่ตรงตามความต้องการของหลักสูตร เพราะมีอาจารย์ในสาขาดังกล่าวเพียงพอแล้ว จึงได้ประกาศผลว่าไม่มีผู้สอบผ่านเกณฑ์การคัดเลือก

การที่คณะกรรมการประจำคณะวิทยาศาสตร์มีมติไม่เห็นชอบการสรรหาและคัดเลือกบุคคลในตำแหน่งดังกล่าวชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ และเป็นกรกระทำละเมิดที่ต้องชดใช้ค่าเสียหายหรือไม่

ข้อเท็จจริงของเรื่องนี้รับฟังได้ว่า ... มหาวิทยาลัยขอนแก่นได้มีประกาศรับสมัครคัดเลือกบุคคลเป็นพนักงานมหาวิทยาลัย ตำแหน่งอาจารย์ สังกัดคณะวิทยาศาสตร์ ทางเว็บไซต์ โดยนางสาวดาวได้สมัครเข้ารับการคัดเลือกและเป็นผู้ผ่านคุณสมบัติเพียงรายเดียวและได้เข้ารับการสอบสัมภาษณ์ ต่อมาคณะกรรมการคัดเลือกได้ประชุมพิจารณาการคัดเลือกโดยการสอบสัมภาษณ์เสร็จแล้ว จึงรายงานผลการคัดเลือกต่อคณะกรรมการประจำคณะวิทยาศาสตร์ว่า นางสาวดาวเป็นผู้ได้รับการคัดเลือก ซึ่งคณะกรรมการประจำคณะวิทยาศาสตร์ได้พิจารณาเห็นว่ากรรับสมัครอาจารย์ดังกล่าวได้กำหนดคุณสมบัติไม่ตรงกับสาขาในหลักสูตรที่ขาดแคลนของคณะอันไม่ตรงตามความต้องการหรือตามความประสงค์ของคณะ จึงมีมติไม่เห็นชอบกับผลการคัดเลือก

มหาวิทยาลัยจึงมีประกาศผลการคัดเลือกว่าไม่มีผู้ผ่านตามเกณฑ์การคัดเลือก นางสาวดาวได้อุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวแต่ถูกยกอุทธรณ์ จึงนำคดีมาฟ้องศาลปกครอง โดยฟ้องคณะกรรมการประจำคณะวิทยาศาสตร์(ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑) และมหาวิทยาลัยขอนแก่น (ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๒) ขอให้ศาลมีคำพิพากษาเพิกถอนมติที่ไม่เห็นชอบผลการคัดเลือก และให้มีคำสั่งบรรจุแต่งตั้งตนเป็นพนักงานมหาวิทยาลัยและขอให้มหาวิทยาลัยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนด้วย

รู้กฎหมายได้ประโยชน์

ข้อกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง มีดังนี้

มาตรา ๔๒๐ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บัญญัติว่า ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิด จำต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น

กฎหมายและข้อบังคับของมหาวิทยาลัยขอนแก่น ซึ่งบังคับใช้ในขณะเกิดข้อพิพาท

มาตรา ๒๙ แห่งพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยขอนแก่น พ.ศ. ๒๕๔๑ บัญญัติว่า คณะกรรมการประจำคณะมีอำนาจและหน้าที่ ดังนี้ (๑) วางนโยบายและแผนงานของคณะให้สอดคล้องกับนโยบายของมหาวิทยาลัย (๒) พิจารณาหลักสูตรและรายละเอียดเกี่ยวกับหลักสูตรสำหรับคณะเพื่อเสนอต่อสภามหาวิทยาลัย... ๖) พิจารณางบประมาณของคณะ

ข้อ ๙ ของข้อบังคับมหาวิทยาลัยขอนแก่นว่าด้วยพนักงานมหาวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๕๑ กำหนดว่า ให้คณะวางแผนการบริหารงานบุคคลไว้ล่วงหน้าให้สอดคล้องกับภาระงานและงบประมาณหรือรายได้ที่คณะได้รับ

การกำหนดกรอบตำแหน่งพนักงานมหาวิทยาลัยให้มีในคณะใด จำนวนเท่าใด และเป็นตำแหน่งใด ประเภทใด สายงานใด รวมทั้งภาระหน้าที่ความรับผิดชอบของตำแหน่งและคุณสมบัติเฉพาะตำแหน่ง ให้เป็นตามวรรคหนึ่ง และตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่ ก.บ.ม. กำหนด ข้อ ๖ ของประกาศ ก.บ.ม. มหาวิทยาลัยขอนแก่น (ฉบับที่ ๑๐/๒๕๕๕) ลงวันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๕ เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ จ้าง การบรรจุและแต่งตั้ง และการทำสัญญาจ้างพนักงานมหาวิทยาลัย กำหนดว่า การจ้างบุคคลเข้าปฏิบัติงานเป็นพนักงานมหาวิทยาลัยเป็นความประสงค์ของคณะ/หน่วยงาน โดยมีหลักเกณฑ์และวิธีการจ้าง ดังนี้ ๖.๒ ต้องผ่านกระบวนการสรรหาและคัดเลือกหรือได้รับการคัดเลือก โดยวิธีประกาศรับสมัครทั่วไป กรณีบรรจุพนักงานมหาวิทยาลัย ตำแหน่งประเภทวิชาการ จะต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการประจำคณะ ...

เมื่อทราบข้อเท็จจริงของคดีและข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องแล้ว มาดูคำวินิจฉัยของศาลปกครองสูงสุดโดยสรุปกันเลยครับ

ศาลปกครองสูงสุดพิจารณาประเด็นแรก : คือ คณะกรรมการประจำคณะวิทยาศาสตร์มีอำนาจหน้าที่เพียงใด และการที่คณะกรรมการฯ มีมติไม่เห็นชอบในผลการสรรหาและคัดเลือก เป็นการกระทำที่ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ ?

ศาลปกครองสูงสุดพิจารณาว่า คณะกรรมการประจำคณะวิทยาศาสตร์ เป็นองค์กรที่มีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการคณะ เนื่องจากมีอำนาจหน้าที่ในการวางนโยบายและแผนงานของคณะให้สอดคล้องกับนโยบายของมหาวิทยาลัย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อำนาจหน้าที่ในการวางแผนการบริหารงานบุคคลให้สอดคล้องกับภาระงานและงบประมาณหรือรายได้ที่คณะได้รับ รวมทั้งกำหนดกรอบตำแหน่งพนักงานมหาวิทยาลัย ภาระหน้าที่ ความรับผิดชอบของตำแหน่งและคุณสมบัติเฉพาะตำแหน่ง ให้เป็นตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการบริหารงานบุคคลมหาวิทยาลัยกำหนด

โดยที่ ประกาศ ก.บ.ม. มหาวิทยาลัยขอนแก่น (ฉบับที่ ๑๐/๒๕๕๕) ลงวันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๕ เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการจ้าง การบรรจุและแต่งตั้ง และการทำสัญญาจ้าง พนักงานมหาวิทยาลัย (ใช้บังคับขณะเกิดข้อพิพาท) ในข้อ ๖.๒ ได้กำหนดขั้นตอนให้การจ้างบุคคลเข้าปฏิบัติงานเป็นพนักงานมหาวิทยาลัย ตำแหน่งประเภทวิชาการ จะต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการประจำคณะ ดังนั้น คณะกรรมการประจำคณะจึงมีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาเกี่ยวกับการจ้างพนักงานมหาวิทยาลัยดังกล่าว โดยคำนึงถึงภาระงานที่จะมอบหมายให้กับบุคคลที่จะเข้าปฏิบัติราชการ และมีดุลพินิจตามอำนาจหน้าที่ในการพิจารณา เพื่อให้การจ้างสอดคล้องกับภาระงานและงบประมาณของคณะ รวมทั้งสอดคล้องกับแผนการบริหารงานบุคคลของคณะที่วางไว้ล่วงหน้า

โดยขั้นตอนการรับบุคคลเข้าปฏิบัติงานสายวิชาการดังกล่าว ที่ถูกต้องจะต้องเริ่มต้นจากภาควิชาหรือหลักสูตรจัดทำข้อกำหนดการจ้างโดยผ่านความเห็นชอบจากภาควิชาหรือหลักสูตร และหัวหน้าภาควิชาหรือประธานหลักสูตรจัดทำหนังสือถึงคณบดีให้เสนอมหาวิทยาลัยออกประกาศรับสมัคร โดยกำหนด

คุณสมบัติวันคัดเลือก พร้อมเสนอชื่อกรรมการคัดเลือก แต่คดีนี้ข้อเท็จจริงปรากฏว่า คณบดีคณะวิทยาศาสตร์ ในขณะนั้นเป็นผู้กำหนดคุณสมบัติ โดยไม่ได้ผ่านภาควิชาหรือหลักสูตรใดในคณะฯ และยังไม่ได้ดำเนินการตาม ข้อ ๙ ของข้อบังคับมหาวิทยาลัยขอนแก่น ว่าด้วยพนักงานมหาวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๕๑ ที่กำหนดให้คณะวางแผนการบริหารงานบุคคลไว้ล่วงหน้าให้สอดคล้องกับภาระงานและงบประมาณหรือรายได้ที่คณะได้รับ

ฉะนั้น แม้ว่าผู้ฟ้องคดีจะเป็นผู้มีคุณสมบัติและเป็นผู้ได้รับการคัดเลือก แต่เมื่อประกาศรับสมัคร ฯ ได้ออกโดยไม่ตรงตามความประสงค์ของคณะวิทยาศาสตร์ โดยคณะกรรมการประจำคณะฯ มีมติไม่เห็นชอบและมหาวิทยาลัยได้ประกาศผลว่าไม่มีผู้ผ่านตามเกณฑ์การคัดเลือก

ประเด็นที่สองการที่มหาวิทยาลัยขอนแก่นประกาศผลการคัดเลือกโดยผู้ฟ้องคดีไม่ผ่านการคัดเลือกถือเป็นการกระทำละเมิดต่อผู้ฟ้องคดีหรือไม่

ศาลปกครองสูงสุดวินิจฉัยประเด็นนี้ว่า แม้ประกาศดังกล่าวจะเป็นการออกคำสั่งโดยชอบด้วยกฎหมาย และไม่มีเหตุที่จะเพิกถอนประกาศหรือมติของคณะกรรมการประจำคณะวิทยาศาสตร์ก็ตาม แต่การที่คณะวิทยาศาสตร์ดำเนินการคัดเลือกบุคคลเพื่อบรรจุและแต่งตั้งเข้าปฏิบัติงานเป็นพนักงานตำแหน่งอาจารย์โดยไม่ปฏิบัติตามขั้นตอนตามปกติในการรับบุคคลเข้าปฏิบัติงานสายวิชาการดังกล่าว อันเป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย เป็นเหตุให้ผู้ฟ้องคดีได้รับความเสียหายโดยเสียสิทธิที่จะมีโอกาสได้รับการพิจารณาคัดเลือกตามคุณสมบัติที่กำหนดไว้ในประกาศรับสมัครของมหาวิทยาลัยขอนแก่น หากประกาศนั้นได้ออกตามขั้นตอนที่ถูกต้องจึงเป็นการกระทำละเมิดในการปฏิบัติหน้าที่ต่อผู้ฟ้องคดีตามมาตรา ๔๒๐ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่มหาวิทยาลัยขอนแก่น ซึ่งเป็นหน่วยงานต้นสังกัดต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้ฟ้องคดี

ส่วนค่าสินไหมทดแทนที่ผู้ฟ้องคดีจะพึงเรียกร้องได้นั้นจะต้องเป็นค่าสินไหมทดแทนเพื่อค่าเสียหายเป็นผลโดยตรงจากการกระทำละเมิด เมื่อค่าเสียหายที่ผู้ฟ้องคดีใช้สิทธิเรียกร้องจากการที่ไม่ได้รับเงินเดือนและค่าตอบแทนนั้น เป็นค่าเสียหายที่เกิดจากการคาดการณ์ว่าจะมีรายได้ในอนาคตหากผ่านการคัดเลือกและได้รับการบรรจุ เนื่องจากแม้ว่าผู้ฟ้องคดีจะเป็นผู้มีคุณสมบัติถูกต้องครบถ้วนตามประกาศรับสมัคร แต่ก็ไม่เป็นเหตุให้มหาวิทยาลัยขอนแก่นต้องรับผู้ฟ้องคดีเข้าเป็นพนักงานเสมอไป เงินเดือนและค่าตอบแทนดังกล่าว จึงไม่ใช่ความเสียหายที่เป็นผลโดยตรงจากการกระทำละเมิดของมหาวิทยาลัยขอนแก่นที่ต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายค่าสินไหมทดแทนอย่างไรก็ตาม เมื่อผู้ฟ้องคดีได้รับความเสียหายโดยเสียสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคัดเลือกตามคุณสมบัติของผู้ฟ้องคดีที่ระบุไว้ในประกาศรับสมัครของมหาวิทยาลัยขอนแก่น ซึ่งแม้ว่าจะกำหนดเป็นจำนวนเงินแน่นอนไม่ได้ก็ตามแต่ศาลย่อมมีอำนาจกำหนดให้ตามสมควร โดยคำนึงถึงพฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อบ. ๓/๒๕๖๓)

รู้ไว้บอกต่อ

คำพิพากษาของศาลปกครองสูงสุดในคดีดังกล่าว ได้วางแนวทางการปฏิบัติราชการที่ดีเกี่ยวกับกระบวนการขั้นตอนในการดำเนินการสรรหาและคัดเลือกบุคลากร ที่ไม่เพียงแต่บุคลากรของมหาวิทยาลัยเท่านั้นแต่ยังเป็นประโยชน์แก่การสรรหาบุคลากรของหน่วยงานของรัฐอื่น ๆ ด้วย ที่จะต้องพิจารณาและดำเนินการตามกฎหมายและระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนแนวทางการปฏิบัติต่าง ๆ ที่ ได้วางไว้ เพื่อให้การสรรหาบุคลากรตรงตามความประสงค์และเกิดประโยชน์ต่อองค์กรอย่างแท้จริง เช่น ในคดีนี้...ที่มีการกำหนดคุณสมบัติผู้สมัครโดยไม่ได้ผ่านภาควิชาหรือหลักสูตรในคณะฯ ตามแนวทางที่กำหนดไว้ เป็นผลให้ได้บุคลากรที่ไม่ตรงตามความจำเป็นของหลักสูตร อันเป็นความบกพร่องที่เกิดจากกระบวนการภายใน

และถือเป็นการกระทำละเมิดต่อผู้ได้รับการคัดเลือก ที่ศาลอาจกำหนดค่าสินไหมทดแทนให้ได้ตามความเหมาะสม

(หมายเหตุข้อกฎหมายที่ระบุในบทความเป็นกรณีที่ใช้บังคับในขณะเกิดข้อพิพาท ผู้สนใจสามารถศึกษาประกอบกับข้อกฎหมายที่ใช้บังคับในปัจจุบัน

(ปรึกษาคดีปกครองได้ที่สายด่วนศาลปกครอง ๑๓๕๕)

ที่มา

https://www.admincourt.go.th/admincourt/upload/webcms/Academic/Academic_๑๘๐๖๒๐_๑๖๐๑๓๓.pdf

ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินการทางวินัย

การสอบสวน คือ การรวบรวมพยานหลักฐาน และการดำเนินการทั้งหลายอื่นเพื่อจะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ หรือพิสูจน์เกี่ยวกับเรื่องที่กำลังหาหาเพื่อให้ได้ความจริงและความยุติธรรมและเพื่อที่จะพิจารณาว่าผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำความผิดวินัยจริงหรือไม่ ถ้ากระทำผิดจริงก็จะได้ลงโทษผู้กระทำความผิดวินัยนั้น

การสอบสวนทางวินัยเป็นการดำเนินการเพื่อจัดให้มีคำสั่งทางปกครองที่มีผลกระทบต่อสถานภาพของสิทธิและหน้าที่ของบุคคล จึงต้องดำเนินการตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดการสอบสวนทางวินัยแบ่งเป็น ๒ กรณี คือ

- ๑) การสอบสวนวินัยไม่ร้ายแรง
- ๒) การสอบสวนวินัยอย่างร้ายแรง

๑) การสอบสวนวินัยไม่ร้ายแรง ผู้บังคับบัญชาต้องปฏิบัติตามมาตรา ๙๘ และกฎ ก.ค.ศ.ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. ๒๕๕๐ ที่กำหนดให้ผู้บังคับบัญชาต้องมีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน โดยแต่งตั้งจากข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาหรือข้าราชการฝ่ายพลเรือนจำนวนอย่างน้อย ๓ คน ประกอบด้วยประธานกรรมการและกรรมการสอบสวนอย่างน้อยอีก ๒ คน ให้กรรมการสอบสวนคนหนึ่งเป็นเลขานุการในกรณีจำเป็นจะมีผู้ช่วยเลขานุการด้วยก็ได้ สำหรับวิธีการสอบสวนให้นำขั้นตอนการสอบสวนวินัยอย่างร้ายแรงมาใช้โดยอนุโลมกำหนดระยะเวลาดำเนินการให้แล้วเสร็จภายใน ๙๐ วัน อาจขอขยายระยะเวลาดำเนินการได้ตามความจำเป็น แต่ไม่เกิน ๓๐ วัน

๒) การสอบสวนวินัยอย่างร้ายแรง ผู้มีอำนาจสั่งบรรจุและแต่งตั้งตามมาตรา ๕๓ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๗ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๑ จะต้องแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนวินัยอย่างร้ายแรง สำหรับการสอบสวนวินัยอย่างร้ายแรง ประธานกรรมการต้องดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าหรือเทียบได้ไม่ต่ำกว่าผู้ถูกกล่าวหา สำหรับตำแหน่งที่มีวิทยฐานะ ประธานต้องมีวิทยฐานะไม่ต่ำกว่าผู้ถูกกล่าวหา โดยกรรมการสอบสวนต้องมีผู้ดำรงตำแหน่งนิติกรหรือผู้ได้รับปริญญาทางกฎหมายหรือผู้ได้รับการศึกษาอบรมตามหลักสูตรการดำเนินการทางวินัย หรือผู้มีประสบการณ์ด้านการดำเนินการทางวินัยอย่างน้อย ๑ คนและแม้ภายหลังประธานจะดำรงตำแหน่งหรือมีวิทยฐานะต่ำกว่าหรือเทียบได้ต่ำกว่าผู้ถูกกล่าวหาก็ไม่กระทบถึงการได้รับแต่งตั้งเป็นประธานกรรมการ และต้องดำเนินการตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. ๒๕๕๐ โดยให้ดำเนินการให้แล้วเสร็จภายใน ๑๘๐ วัน และอาจขอขยายระยะเวลาดำเนินการได้ตามความจำเป็น ครั้งละไม่เกิน ๖๐ วัน และถ้าไม่แล้วเสร็จภายใน ๒๔๐ วัน ต้องรายงาน กศจ./อ.ก.ค.ศ. ที่ ก.ค.ศ. ตั้งเพื่อติดตามเร่งรัดการดำเนินการให้แล้วเสร็จโดยเร็ว

ที่มา : หนังสือข้อกำหนดวินัย และการดำเนินการทางวินัย การอุทธรณ์ และการร้องทุกข์ ของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา จัดทำโดย สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

หลักธรรมนำชีวิต

๑๐๐ คำสอน สมเด็จพระสังฆราช

คำสอนสมเด็จพระสังฆราช ที่ ๓๑

คนโง่นั้นเมื่อยังยอมอาศัยปัญญาของคนฉลาดอยู่ ก็ยังพอรักษาตนอยู่ได้ แต่เมื่อโง่เกิดอวดฉลาดขึ้นมาเมื่อใด ก็เกิดวิบัติเมื่อนั้น และเมื่อถึงคราวคับขันซึ่งจะต้องแสดงวิชาเอง คนโง่ก็จะต้องแสดงโง่ออกมาจนได้ ฉะนั้น ถึงอย่างไรก็สู้หาวิชาใส่ตนให้เป็นคนฉลาด ขึ้นเองไม่ได้ ทั้งคนดีมีวิชาถึงจะมีรูปร่างไม่ดี ก็จะต้องได้ดีในที่สุด

คำสอนสมเด็จพระสังฆราชที่ ๓๒

คนที่อ่อนแอยอมแพ้อุปสรรคง่าย ๆ ส่วนคนที่เข้มแข็งยอมไม่ยอมแพ้ เมื่อพบอุปสรรคก็แก้ไขไป รักษาการงานหรือสิ่งมุ่งจะทำไว้ด้วยจิตใจที่มุ่งมั่น ถืออุปสรรคเหมือนอย่างสัญญาณไฟแดงที่จะต้องพบเป็นระยะ ถ้ากลัวจะต้องพบสัญญาณไฟแดงตามถนนซึ่งจะต้องหยุดรถ ก็จะไปข้างไหนไม่ได้ แม้การดำเนินชีวิตก็ฉนั้น ถ้ากลัวจะต้องพบอุปสรรคก็ทำอะไรไม่ได้

คำสอนสมเด็จพระสังฆราชที่ ๓๓

ธรรมดาผู้เป็นปุถุชน ความปรารถนาต้องการย่อมบังเกิดขึ้นได้เสมอ วิธีปฏิบัติที่ถูกต้องก็คือ เมื่อความปรารถนาต้องการเกิดขึ้นเมื่อใด ให้ทำสติพิจารณาใจตนเองอย่างผู้มีปัญญา อย่าคิดเอาเองว่าใจเป็นอย่างไร จะต้องพบความจริงแน่นอนว่า ใจเป็นทุกข์ ใจเร่าร้อน ด้วยอำนาจความปรารถนาต้องการที่เกิดขึ้นนั้น ใจจะไม่สงบเย็นด้วยอำนาจความปรารถนาต้องการที่เกิดขึ้นโดยเด็ดขาด

คำสอนสมเด็จพระสังฆราชที่ ๓๔

วิธีดับความปรารถนาต้องการ ก็คือ หัดเป็นผู้ให้บ่อย ๆ ให้เสมอ ๆ การให้กับการดับความปรารถนาต้องการ จะเกิดขึ้นพร้อมกันเสมอ ถ้าการให้นั้นเป็นการให้เพื่อลดกิเลส คือ ความโลภในใจตน มิได้เป็นการให้เพื่อหวังผลตอบแทนที่ยิ่งกว่า

คำสอนสมเด็จพระสังฆราชที่ ๓๕

มีคนไม่ใช่น้อยที่เรียนรู้มากมาย อะไรดีอะไรชั่ว รู้ทั้งนั้น แต่ไม่ทำดี หรือทำก็ทำสิ่งไม่ดี เรียกว่า ใช้ความรู้นั้นช่วยตนเองไม่ได้ ก็เพราะขาดความเคารพในธรรมที่รู้ คือไม่ปฏิบัติให้สมควรแก่ ความรู้นั้นเอง

คำสอนสมเด็จพระสังฆราชที่ ๓๖

พระพุทธศาสนา สอนให้คนเข้าใจในกรรมนั้นไม่ได้สอนให้คนกลัวกรรม เป็นทาสของกรรมหรืออยู่ใต้อำนาจกรรม แต่สอนให้ รู้จักกรรม ให้ควบคุมกรรมของตนในปัจจุบัน กรรม คือ การอะไรทุกอย่างที่คนทำ อยู่ทุกวันทุกเวลา ประกอบด้วยเจตนา คือ ความตั้งใจ

คำสอนสมเด็จพระสังฆราชที่ ๓๗

ทุกคนในโลกต่างต้องถ้อยที่ต้องพึ่งอาศัยกันในทางใดทางหนึ่งทั้งนั้น จึงควรปฏิบัติตนในทางที่จะชื่อว่ารักษาไว้ทั้งตนทั้งผู้อื่น คือ ด้วยวิธีที่แต่ละคนตั้งใจปฏิบัติกรณียะ คือ กิจของตน ควรทำหน้าที่เป็นตนให้ดี และด้วยความมีน้ำใจที่อดทนไม่คิดเบียดเบียนใคร มีจิตเมตตา มีเอ็นดูอนุเคราะห์ เมื่อตั้งใจปฏิบัติกรณียะ กอปรด้วยน้ำใจดังกล่าว ก็ชื่อว่ารักษาทั้งตนทั้งผู้อื่นเป็นผู้รักษาไว้ได้ทั้งหมด

คำสอนสมเด็จพระสังฆราชที่ ๓๘

หน้าที่ของคนเรา ที่จะพึงปฏิบัติต่อชีวิตร่างกาย คือ บริหารรักษาให้ปราศจากโรค ให้มีสมรรถภาพและรีบประกอบประโยชน์ให้เป็นชีวิตดี ชีวิตที่อุดม ไม่ให้เป็นชีวิตชั่ว ชีวิตเปล่าประโยชน์ (โมฆชีวิต) และในขณะเดียวกัน ก็ให้กำหนดรู้คุณธรรมตาของชีวิต เพื่อความไม่ประมาท พระพุทธเจ้าตรัสห้ามมิให้ทำลายชีวิตร่างกาย ถ้าจะเกิดความอยาก ความโกรธ ความเกลียด ในอันที่จะทำลายชีวิตร่างกายก็ให้ทำลายความอยาก ความโกรธความเกลียดนั้นเสีย

คำสอนสมเด็จพระสังฆราชที่ ๓๙

คนที่มีบุญนั้น บุญย่อมคอยจ้องที่จะเข้าช่วยอยู่แล้ว เพียงแต่เปิดโอกาสให้เข้าช่วย คือ เปิดใจรับนั่นเอง การเปิดใจรับก็คือ เปิดอารมณ์ที่หุ้มห่อออกเสียแม้ชั่วขณะหนึ่ง ด้วยสติที่กำหนดทำใจตามวิธีของพระพุทธเจ้า เมื่อบุญได้โอกาสพรั่งพร้อมเข้ามาถึงใจหรือไหลขึ้นมาได้แล้ว จิตใจจะกลับมีความสุขอย่างยิ่ง อารมณ์ทั้งหลายที่เคยเห็นว่าดีหรือร้าย ก็จะกลับเป็นเรื่องธรรมดาโลก

คำสอนสมเด็จพระสังฆราชที่ ๔๐

คนที่ทำดีไม่น้อย เป็นทุกข์เพราะการทำดีของตน ที่ไม่กล้าที่จะทำดีก็มี แต่คนทำดีที่ยังเป็นทุกข์ดังกล่าว ก็เพราะยังทำไม่ถึงความดีแห่งจิตใจของตนเอง จิตใจจึงทำไม่ถึงความดีแห่งจิตใจของตนเอง จิตใจจึงยังมีความยินดียินร้ายไปตามอารมณ์ที่มากกระทบจากคนทั้งหลาย หากได้เล็งเห็นว่าเรื่องของคนทั้งหลายนั้นเป็นเรื่องของโลก ถ้าตนเองมีจิตใจมั่นคงไม่หวั่นไหว ก็ไม่ต้องเป็นทุกข์ เพราะเรื่องของคนอื่นการปฏิบัติทำจิตใจของตนให้มั่นคงดังนี้ เป็นการสร้างความดีให้แก่จิตใจ เป็นตัวความดีที่เป็นแก่นแท้ของความดีทั้งหลาย ซึ่งจะป้องกันความทุกข์กระทบกระเทือนใจได้ทุกอย่าง

ที่มา : <https://ethics.nso.go.th/index.php/moral/๒๙-๑๐๐>

ความรู้ คู่จริยธรรม

ตอน “ตัวอย่างของผู้ที่มีและขาดคุณธรรม จริยธรรม ???”

๑) **ผู้ที่มีคุณธรรมและมีจริยธรรม** หมายถึง ผู้ที่มีสติปัญญาดีมีจิตใจบริสุทธิ์มีความเมตตา กรุณา คือ มีความรัก มีความสงสารปรารถนาให้ผู้อื่นเป็นสุข มีหิริโอตตปัปะ มีความละเอียดรอบคอบ มีความเกรงกลัวต่อบาปมีขันติโสรัจจะ มีความอดทน มีความสงบเสงี่ยม ไม่คิดชั่ว ไม่พูดชั่ว ไม่ใช้กาย วาจา ไปทำให้อื่นเดือดร้อนเพราะกลัวว่าจะเป็นบาป เป็นโทษ ติดตัวตามตนไปในชาตินี้และชาติต่อ ๆ ไป จึงคิดแต่เรื่องที่ดี พูดแต่คำที่ดีทำแต่สิ่งที่ดี เรียกว่าเป็นผู้ที่ **“มีคุณธรรม จริยธรรม”**

๒) **ผู้ที่ขาดคุณธรรมและขาดจริยธรรม** หมายถึง ผู้ที่มีสติปัญญาน้อย ไม่เชื่อฟังคำสอนของพระผู้มีพระภาคเจ้า จิตอยู่ใต้อำนาจของกิเลส คือ ความโลภ ความโกรธ ความหลง ครอบงำจิตใจ จึงไม่มีคุณธรรมประจำใจ เป็นเหตุให้ขาดความเมตตา กรุณา ไม่มีความรัก ไม่มีความสงสาร ขาดหิริโอตตปัปะ ไม่มีความละเอียดรอบคอบ ไม่เกรงกลัวต่อบาป ไม่มีขันติโสรัจจะ ไม่มีความอดทน ไม่มีความสงบเสงี่ยม ไม่รู้บาปบุญคุณโทษไม่รู้ผิด ชอบ ชั่ว ดีมีความเห็นแก่ตัว เอารัดเอาเปรียบผู้อื่น จะคิด จะพูด จะทำอะไร ก็ไม่เกรงกลัวความเดือดร้อนจะเกิดขึ้นกับตนเองและผู้อื่น รวมทั้งประเทศชาติบ้านเมือง คิดชั่ว พูดชั่ว ทำชั่ว ได้ทุกเวลา ทุกโอกาส นี่คือนิยามของผู้ที่ **“ขาดคุณธรรมและขาดจริยธรรม”**

๓) **ผู้ที่มีคุณธรรมแต่ขาดจริยธรรม** หมายถึง ผู้ที่มีความคิดดีมีความเมตตา กรุณา คือ มีความรักความสงสาร มีความคิดที่จะช่วยเหลือแผ่ต่อผู้อื่น ถือว่าผู้นั้น **มีคุณธรรมประจำใจ** แต่การแสดงออกทางกิริยา วาจา ตรงข้ามกับความรู้สึกรู้จักคิด แสดงกิริยา วาจา ไม่สุภาพเรียบร้อย ไม่รู้จักกาลเทศะ พูดปด พูดคำหยาบ พูดเพื่อเจ้า พูดส่อเสียดให้ผู้อื่นเสียหาย ถือว่าผู้นั้น **ขาดจริยธรรม** นี่คือนิยามของผู้ที่ **“มีคุณธรรมแต่ขาดจริยธรรม”**

๔) **ผู้ที่ขาดคุณธรรมแต่มีจริยธรรม** หมายถึง ผู้ที่มีสติปัญญาน้อย ขาดคุณธรรมประจำใจ คือ ขาดความเมตตา กรุณา ไม่มีความรัก ไม่มีความสงสาร มีจิตใจโหดร้ายทารุณ เห็นแก่ตัว ไม่สนใจช่วยเหลือผู้อื่น ถือว่าเป็นผู้ **ที่ขาดคุณธรรมประจำใจ** แต่การแสดงออกทางกาย ทางวาจา ตรงกันข้ามกับความรู้สึกรู้จักคิดของจิตใจ แสดงกิริยา วาจาที่สุภาพเรียบร้อย ช่วยเหลือผู้อื่นอย่างไม่เต็มใจ เสแสร้งแกล้งพูดดีใช้วาจาที่ไพเราะ ซึ่งไม่ตรงกับใจหรือที่เรียกกันว่า **“ปากกับใจไม่ตรงกัน”** ถือว่าเป็นผู้ **ที่มีจริยธรรม** นี่คือนิยามของผู้ที่ **“ขาดคุณธรรมแต่มีจริยธรรม”**

เพราะฉะนั้น ผู้ที่จะมีคุณธรรม และจริยธรรมนั้น บางคนมีคุณธรรมและจริยธรรม มาจากอดีตชาติ คือเป็นผู้ที่มีอุปนิสัยใจคอดี แต่จะมีมากมีน้อยแตกต่างกัน ผู้ใดมีมาก ก็จะสามารถศึกษาและปฏิบัติตามคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้เร็ว เข้าใจในคำสอนมากขึ้น เรียกว่าผู้นั้น มีคุณธรรม จริยธรรมสูง ส่วนผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรมจากอดีตชาติมาน้อย ต้องพยายามศึกษาและปฏิบัติตามให้เกิดคุณธรรมตามคำสอนในบทนั้น ๆ ผู้ใดได้ศึกษาและปฏิบัติตามได้มาก ผู้นั้นย่อมมีคุณธรรมและจริยธรรมเพิ่มขึ้น เพราะคำสอนของพระผู้มีพระภาคเจ้าล้วนเป็นการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมทั้งสิ้น แล้วแต่ท่านจะเลือกคำสอนบทใด มาปฏิบัติให้เกิดคุณธรรมจริยธรรม ให้กับตนเอง แล้วยังสามารถนำไปอบรมสั่งสอน ให้ผู้อื่นมีคุณธรรม และ จริยธรรมตามได้อีกด้วย

ที่มา : https://www.ddd.go.th/Anticorruption/PDF/Article_05.pdf >

<http://www.porjareamtum.com/index.php?mo=๓&art=๓๓๕๗๗๘> อนงค์ภาณุช ณะนะทั้งศิวิทย์

นิทานธรรม

เรื่อง “โคมไฟของคนตาบอด”

ตรอกสายหนึ่งที่ตั้งมืดทั้งแคบ ทั้งยังไม่มีดวงไฟส่องทางให้แสงสว่างแม้แต่น้อย ดังนั้นเมื่อถึงยามค่ำคืน การเดินทางในตรอกแห่งนี้จึงเป็นไปด้วยความยากลำบาก มีพระรูปหนึ่งเดินผ่านเข้ามายังตรอกดังกล่าว เพื่อมุ่งหน้าไปยังอาราม ทว่าด้วยความที่ตรอกนี้มีมืดมิด กระทั่งนิ้วมือทั้งห้าของตนเองยังไม่อาจมองเห็นได้ เมื่อเดินไปเรื่อย ๆ พระรูปนี้จึงทั้งเดินไปชนผู้อื่น และถูกผู้อื่นเดินมาชนไม่หยุดหย่อน สร้างความลำบากยิ่งนัก

ในตอนนั้นเอง มีคนผู้หนึ่งถือโคมไฟเดินเข้ามายังตรอกดังกล่าว พลันทำให้ในตรอกเกิดแสงสว่างขึ้นพอสมควร พระรูปนั้นได้ยินคนเดินผ่านทางกล่าวว่า “คนตาบอดผู้นั้นช่างแปลกนัก ตนเองมองไม่เห็นแท้ ๆ ใยต้องถือโคมไฟให้วุ่นวาย” เมื่อพระได้ยินก็รู้สึกแปลกใจ รอจนกระทั่งคนตาบอดถือโคมไฟคนนั้นเดินเข้ามา จึงเอ่ยถามขึ้นว่า “ขออภัย ท่านตาบอดจริง ๆ หรือ” คนผู้นั้นตอบว่า “ถูกแล้ว ข้าเกิดมาก็พิการ ตาสองข้างมองไม่เห็นสำหรับข้าฉัน ไม่ว่าจะยามเช้าสายบ่ายเย็นล้วนไม่ต่างกัน ทั้งยังไม่ทราบว่าจะแสงสว่างหน้าตาเป็นอย่างไร”

พระได้ยินดังนั้นก็ยิ่งงุนงงมากขึ้น เอ่ยถามต่อไปว่า “ฉะนั้นท่านจะถือโคมไฟไปเพื่ออะไร”

คนตาบอดตอบว่า “เนื่องเพราะข้าเคยได้ยินคนพูดกันว่าในยามกลางคืนไร้แสงสว่าง คนตาดีทั้งหลายก็เป็นเช่นเดียวกับข้า คือ มองไม่เห็นสิ่งใด ดังนั้นข้าจึงถือโคมไฟไปไหนมาไหนเสมอ”

พระได้ยินดังนั้นก็เกิดความซาบซึ้งใจ เอ่ยคำอมิตาพุทธออกมาและกล่าวต่อไปว่า “ท่านช่างมีเมตตาธรรม ห่วงใยเพื่อนมนุษย์” มิคาดคนตาบอดกลับกล่าวว่า “ผิดแล้ว ข้าทำไปเพื่อตัวเอง”

“ทำเพื่อตัวเองอย่างไร” พระถามต่อด้วยความสงสัยใจ

คนตาบอดอธิบายว่า เมื่อครู่ท่านเดินอย่างมืดมนในตรอกใช้ไหม โตนคนเดินสวนไปมาชนเอาหรือไม่ ท่านดูข้าเองนั่นแม้เป็นคนตาบอด แต่ข้าไม่โดนผู้อื่นเดินชนเลยแม้แต่ครั้งเดียว ทั้ง ๆ ที่เมื่อก่อนข้าก็เป็น

เช่นเดียวกับท่าน คือ โดนคนเดินมาชนเอาบ่อยครั้ง แต่เมื่อเข้าถือโคมไฟ ทุกอย่างก็เปลี่ยนไป ที่เข้าจุดโคมไฟไปไหน ต่อไหนด้วยนั้น เข้าจุดเพื่อให้แสงสว่างแก่ผู้อื่น และเพื่อให้ผู้อื่นมองเห็นเข้าด้วย ตั้งแต่นั้นมาข้าก็ไม่โดนผู้ใดเดินชน อีกเลย

ปัญญาชน – การช่วยเหลือผู้อื่น ประโยชน์สูงสุด ล้วนกลับคืนมาสู่ผู้ให้

ที่มา -

<https://nitanstory.com/%e0%b%99%e0%b%94%e0%b%97%e0%b%b2%e0%b%99%e0%b%9e%e0%b%b7%e0%b%99%e0%b%9a%e0%b%99%e0%b%b2%e0%b%99-%e0%b%9e%e0%b%9d%e0%b%b2%e0%b%99%e0%b%99%e0%b%99%e0%b%99%e0%b%99%e0%b%b2/>